

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Casparis Ziegleri De Episcopis eorumq[ue] juribus,
privilegiis, & vivendi ratione, Liber Commentarius**

Ziegler, Kaspar

Norimbergæ, 1686

XVII. A pugnīs & duellis Episcopi animum abhorrere debere.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61543](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61543)

CAP. XVII.

*Apugnis & duellis Episcopi animum abhorre-
dere.*

I.

Nunquam crederet quisquam, inter personas Ecclesiasticas talia vel agitari vel cogitari saltem posse, nisi in Decretalibus integer se præberet titulus: *De clericis pugnantis in duello.* Supra cap. 14 ex disciplina veteris Ecclesiæ adduximus, haud excusari posse Episcopos & Clericos in expeditionibus bellicis pugnantes: & quæ verò ratione putabimus excusari posse eos, qui ad monomachias prompti & proclives sunt, quæ comuni bonorum Principum suffragio civibus promiscuè omnibus, etiam ipsis militibus in castris prohiberi & interdici solent? Imò verò tam alienos à sanguinis effusione esse voluerunt Clericos antiqui canones, ut nec iudicio sanguinis adesse permitterent, tantum abest, ut excusarent vel ab ipsis vel ab aliis eorum instinctu illata vulnera. Regino Abbas Prumiensis lib. 2. de Eccles. discipl. cap. 55. His, à quibus Domini sacramenta tractantur, iudicium sanguinis agitare non licet. Et ideò magno opere talis excessus prohibendus est, ne indiscreta presumptionis motibus agitati, aut quod morte plectendum est, sententia propria iudicare præsumant, aut truncationes quibuslibet personis aut per se inferant, aut inferenda præcipiant. Quod si quisquam horum immemor præceptorum aut in Ecclesia sua familiis aut in quibuslibet personis tale aliquid fecerit, & concessi ordinis honore privetur & loco, sub perpetua damnationis relictus ergastulo.

II. Invaluerat tamen aliquando prava illa & communis tamen opinio, optimum probandæ veritatis modum per duella expediri posse, eumque immediatè à providentia divina regi & gubernari. Ubi enim coram iudice in probationibus defecissent partes, vel de consensu utriusque, vel iudicis autoritate duellum indicebatur, quod vel pars laudabat, vel recusabat. Si laudaretur, Wadium & arrha dabatur, forte Chirotheca quod & arramire dicebant. *Vadiatur duellum*, inquit Johannes Skenæus ad leg. Scot. Regiam majest. lib. 3. c. 23. vers. 9. cum actor sive appellans querelam suam proponit, eamque duello per se, vel per suum campionem se probaturum offert. Et Reus sive appellatus affirmat contrarium esse verum, & se vel suum campionem in sui suæque causa defensionem ad duellandum offert. Hinc inde dantur vadia: ab actore vadium disrationandi: à reo vadium defendendi quod in hoc Regno fit, cum duellones hinc inde chirothecas offerunt. Si enim ulu receptum erat, ut si vel infirmitate, vel sexu, vel alio impedimento alter litigantium certare non posset, hominem daret, qui campio dicebatur,

tur, quique vicarium certamen iniret; adeoq; campio non dicebatur is, quo cum lis erat, sed qui decertabat. Celebris in eam rem est Lex Gundobada, ejus autor fuit Gundobadus Rex Burgundionum, quæ causis finem imponi præcipiebat singulari certamine sive duello, adversus quam acriter disputavit Agobardus Archiepiscopus Lugdunensis *libro singulari*.

III. Modum istum lites dirimendi impie planè & tantum non blasphemè nominabant judicium. De quo tamen, Deus nunquam præcepit, nunquam approbavit, imò damnavit prorsus, nunquam denique sanctorum & fidelium exemplis firmatum fuit. Et statuebant tamen non in criminibus tantum objectis modum istum probandi locum invenire & permitti debere, quod etiam hodiè admittunt nonnulli, sed etiam in causis civilibus, ita ut per duellum possit res aliqua probari legitime empta, commodata, vel ex alio aliquo contractu acquisita. Imò verò, si de legis sancienda justitiâ dubium existeret aut disputatio, etiam tùm per ejusmodi concertationes rem certam fieri & ab omni dubio liberari, persuasum habebant. Seculo X. exorta fuit disputatio: *utrum nepotes jure representationis admitti deberent cum patris ad successionem & hereditatem avi sui?* Quæ controversia, cum lege publica determinanda esset, discrimini gladiatorio commissa fuit. Rem his verbis describit Witichindus Corbejensis monachus *annal lib 2*. De legum quoq; varietate facta est contentio, fuerunt qui dicerent, quia filii filiorum non deberent computari inter filios, hereditatemq; legitime cum filiis sortiri, si forte patres eorum obiissent avis superstitiibus. Unde exiit edictum à Rege, ut universalis populi conventio fieret apud villam, qua dicitur Stela, factumq; est, ut causa inter arbitros judicaretur debere examinari. Rex autem meliori consilio usus noluit viros nobiles ac senes populi inhonestè tractari, sed magis rem inter gladiatores discerni jussit. Vicit igitur pars, qui filios filiorum computabant inter filios: & firmatum est, ut aequaliter cum patris hereditatem dividerent pacto sempiterno. Conf. Sigebert. Gemblacen. ad ann. 942. & Chron. magn. Belg. 78.

IV. Erat verò probandi ista methodus tam vulgaris, ut nec in Ecclesiasticis quidem judiciis improbaretur, licet hoc maxime caverent Episcopi, ne autoritate suâ duella ista decernerentur. Disertè Ivo Episcopus Carnotensis *epist. 168*. cum mentionem fecisset causæ in judicio Ecclesiastico inter Vicecomitem Carnotensem & Comitem Rotrocum agitata, hæc annexit verba: *Quæ altercatio cum aliquandiu durasset, precipimus judicium fieri, judicatumq; est, quia hæc causa sine monomachiâ terminari non poterat, & judicium sanguinis nobis agitare non licebat, ut utraq; pars irent in curiam Comitissæ, ad quam talia judicia pertinebant.* Expressè ait, causam istam sine monomachiâ terminari non potuisse, nec tamen illam decerni debuisse in judicio Episcopali, atque idcirco remitti oportuisse causam ad

Judicium seculare Comitissæ. Et quanquam idem Ivo *epist.* 247. vitio vertat Ecclesiæ Aurelianensi, quod provocationem ad monomachiam iudicio confirmaverit, & ei diem præfixerit, ipsam tamen monomachiam non improbat, sed in secularibus iudiciis decernendam esse contendit. *Clerici*, inquit, *nostri reculerunt nobis, quod quidam miles domini Radulphi quendam militem Comitissæ ad monomachiam provocaverit, & hanc provocationem Ecclesiæ vestra iudicio confirmaverit. Quod audientes valde mirati sumus, cum monomachia vix aut nunquam sine sanguinis effusione transigi valeat: iudicium verò sanguinis servanda patrum auctoritas prohibeat.* — *Faciant hæc cincti* (h. e. Laici, uti explicat Franciscus Juretus *ad epist.* 241.) *iudices, qui ad malorum vindictam gladium materiale portant, non qui contra nequitias spirituales gladio spiritus pugnant, &c.*

V. Fuisse tamen prælatos ipsos quandoque præsentis & spectatores monomachia pro jure suo instituta, ostendit charta de controversia & bello, quod fuit inter monasterium sancti Albini Andegavensis & Giraudum de Blancofurno: *Determinato itaq; loco ubi bellum fieret, curia scilicet sancti Petri Burgulienensis, convenerunt utriusq; Raberius scilicet cum suis, qui erat dominus Giraudi & Huberti, & Girardus Abbas sancti Albini cum suis. Juratis igitur, ut fieri solet, sacramentis, championes invicem pugnare ceperunt. Et cum aliquandiu pugna durasset, videntes Girardus & Hubertus, quod champion suus non bene se haberet, dimiserunt calumniam & terram, pro qua bellum erat, solidam & quietam monachis clamaverunt, &c.* Aderant sæpè & alii, etiam ex proceribus regionis quandoque, si causa aliqua nobilior in contentionem venisset, quale exemplum ex Herveo Malletto refert Andreas Qvercetanus *ad biblioth. Cluniac. pag.* 161. Uti verò leges certæ præscriptæ fuerunt ejusmodi monomachiis, ita etiam ad Ecclesias & earum championes extensæ illæ fuerunt, uti patet ex capitularibus *lib. 4. cap. 23.* ubi, quod de falsis testibus constitutum fuerat, idem illud observandum dicitur in causis Ecclesiasticis, quando de unâ parte seculare, de alterâ verò Ecclesiasticum negotium est.

VI. Etsi autem pugna illa non semper mortem inferret, quippe quæ cum fustibus & scutis expediri solebat, secundum leges Longobardorum *lib. 2. cap. 29.* & championes secundum constitutionem Friderici, quæ refertur *lib. 2. constit. Neapolitan. tit. 37. n. 1.* clavas habere oportebat æquales, non spinosas, nec cum aguzonibus, nec habentes cornua, ipsi etiam championes interdum legiores sese præstarent in defensione suâ, aut in tempestivè victos se proclamarent, quod quidem impune non erat, *d. tit. 37. n. 2.* vix tamen aut nunquam sine sanguinis effusione absolvebatur, uti notat Ivo Carnotensis *d. epist. 247.* Et quia adeo ictus dari non possunt ad mensuram, rectius omnino facient personæ Ecclesiasticæ, si omnes illos

con-

congressus evitent, nec quolibet modo cooperentur, in quibus aliqua sanguinis effusio, aut tumor saltem aliquis in metu est, tantum abest, ut discernere talia certamina sine labe atque dedecore, aut salva etiam conscientia liceat.

VII. Clericos verò etiam ipsos aliquando duello concertasse dubitare nos non sinit titulus in Decretalibus, cujus supra feci mentionem. Multis verbis laudat Petrus Abbas Cluniacensis *lib. 1. de mirac. c. 8.* monachum sui monasterii Gerardum. Sed profecto non animadvertit, multum de laudibus decedere, dum refert Petrus, promptum se eum exhibuisse, vel duello causam suam probaturum. Et quæ enim laus tribui poterit illi, qui personam, quam sustinet, exuit, & pro militia cœlesti, cui se mancipavit, secularem & sanguinolentam elegit sibi nec decentem, nec permissam. Monachus plangentis habet officium, ut mundum lugeat & Domini pavidus præstoletur adventum *c. monachus 16. q. 1.* Nec ergo mundi hujus gloriam & falsam virtutis umbram sectari debet. Sic & Clerici à vulgari vitâ seclusi à mundi voluptatibus se abstineant, à secularibus negociis alieni sint, & doctrinæ lectionibus, psalmis, hymnis, canticis, exercitio jugiter incumbant. *c. his igitur dist. 23.* Tales qui sunt, quomodo illis monomachia convenire poterunt? quæ temporalibus negociis tuendis instituuntur, & à Christiana fide averrissimæ sunt. Optimè hæc applicari poterit objurgatio & reprehensio Coelestini III. Pontificis Rom. quâ in Episcopum Belluacensem supra *cap. 14.* memoratum cum indignatione invehitur apud Baronium *ad ann. 1196. n. 3.* quod expeditioni bellicæ adfuerit ipse. *Sinistrè,* inquit, *licet advenerit, nec mirum. Cunctorum enim meretur odium, qui omnium se in communem approbat inimicum. Præsentem namq. pacificum exuens, militem bellicosum induisti, clypeum pro insulâ, gladium pro stolâ, loriam pro albâ, galeam pro mitrâ, lanceam pro baculo pastorali ordinem rerum & seriem pervertens temerarius bajulasti.* Sed enim eo seculo non in bellistantum expeditionibus, sed etiam in monomachiis promptas fuisse Episcoporum manus colligere licet ex Alexandri III. *epist. 19.* quam scripsit ad Upsaliensem Archiepiscopum & universos suffraganeos ejus, tam in Sueciâ, quàm in Gothiâ constitutos.

CAP. XVIII.

Asaltationibus & choreis procul esse debere Episcopum.

I.

Nulla quidem inter leges & canones Episcopis præscriptos invenitur prohibitio, verbis disertis concepta, quâ illis interdictus sit saltationum

p 3

num